

Územně-správní členění ČR

Vývoj územně-správní členění ČR

1. etapa: počátky od poloviny 13. stol. – stavovské zřízení

Čechy rozděleny na 12 krajů s rozsáhlými pravomocemi správními i soudními
hejtmané – zpravidla jmenováni z místní šlechty
vrchnostenské úřady – na venkově
magistráty – ve městech

2. etapa: po porážce na Bílé hoře

- Ferdinand II. Habsburský – Obnovené zřízení zemské pro Čechy (1627)
Obnovené zřízení zemské pro Moravu (1628)
- země postupně řízeny tzv. královskou dvorskou kanceláří z Vídně (1749 změna sídla z Prahy do Vídně)
1751 – reforma krajské správy (hejtmani zeměpanskými úředníky)

Čechy – 17 krajů:

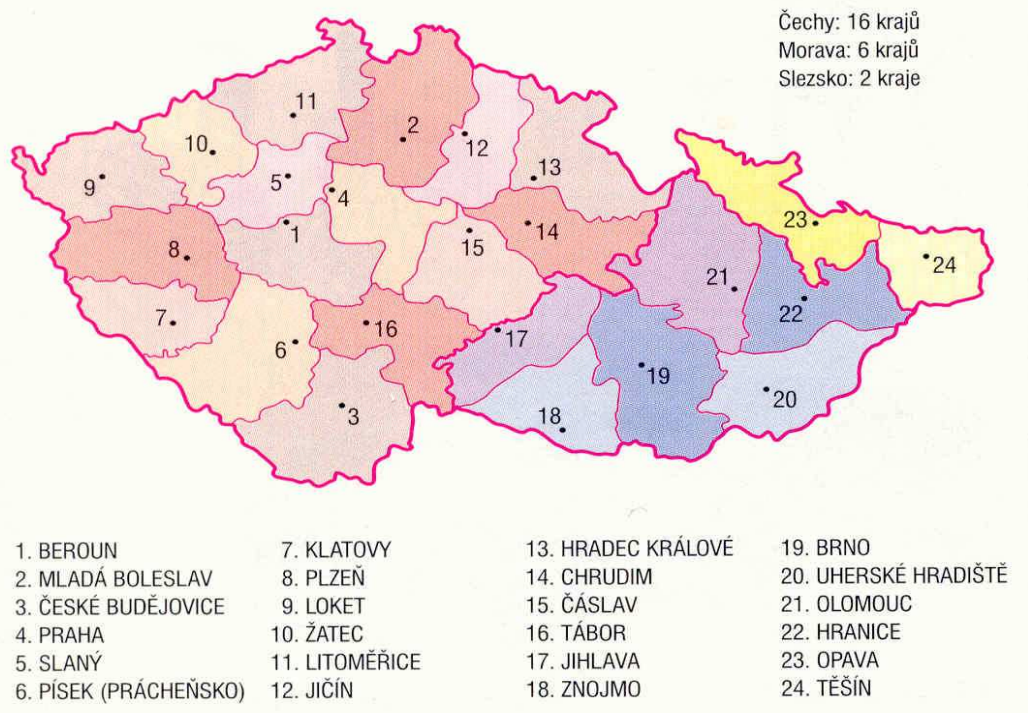
Praha, Boleslav, Litoměřice, Beroun, Kouřim, Rakovník, Žatec,
Loket, Plzeň, Klatovy, Písek, Č. Budějovice, Tábor, Čáslav, Chrudim,
Hradec Králové, Jičín

Morava – 6 krajů: Olomouc, Přerov, Brno, U. Hradiště, Znojmo, Jihlava

Slezsko – 2 kraje: Opava, Těšín

1784 – reforma Josefa II. – vznik krajských úřadů, obce měly voleného rychtáře

Obr. č. 1: ÚZEMNĚSPRÁVNÍ ČLENĚNÍ PŘED ROKEM 1850

Obr. č. 1: Územněsprávní členění před rokem 1850

3. etapa: po revoluci 1848 – utužení státní správy (absolutismus)

- zrušení poddanství, rozvoj moderní společnosti, hospodářský rozvoj, industrializace atd.
⇒ potřeba územně-správní a soudní reformy (důvod: efektivní státní správa pro potřeby výběru daní)

- reforma z roku 1850

- reforma z roku 1855

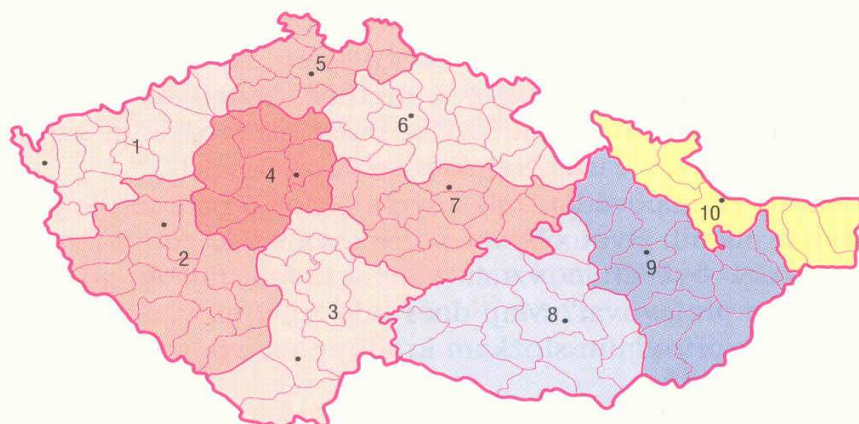
Reforma 1850

- císařské nařízení z 26.6.1849 (s účinností od r. 1850)
 - zřízení tzv. **politických okresů** jako základního článku státní správy (namísto původních panství), vyšší jednotky kraje, nejvyšší země, v každém politickém okrese zřízeno okresní hejtmanství
- **obce** – základní článek samosprávy (tzv. obce katastrální vymezeny na základě mapování stabilního katastru – Josefský katastr z 80. let 18. stol. měřítko 1:2 880 (důvod: přesné vyměření pozemkové daně)
- obce seskupeny do tzv. berních okresů, které se staly nejnižším, prvoinstančním článkem státní správy – tzv. **soudní okresy** (hlavní zásada: aby okresy vč. politických měly obdobný počet obyvatel; nebyla potřeba vytvářet volební okresy) *soudní okresy: vymezeny tzv. Stadionovou reformou (hrabě Stadion – ministr vnitra v letech 1848 – 1849, zdařilá geografická regionalizace území)*

Reforma 1855

- politická i soudní moc propojeny – každý soudní okres se stává zároveň i okresem politickým
1861: ústavou obnoveny zemské sněmy
1862: říšský zákon o obecním zřízení (platný do r. 1919)
- kraje postupně do r. 1868 rušeny – roste vliv zemských místodržitelství
- 1868 – rozdělení politické a soudní moci (zpět zřízená okresní hejtmanství), až do roku 1949

Obr. č. 2: ÚZEMNĚSPRÁVNÍ ČLENĚNÍ 1850–1855

3 země:

Čechy: 7 krajů, 79 politických okresů

Morava: 2 kraje, 25 pol. okresů

Slezsko: 1 kraj, 7 pol. okresů

1. CHEBSKÝ

2. PLZEŇSKÝ

3. BUDĚJOVICKÝ

4. PRAŽSKÝ

5. ČESKOLIPSKÝ

6. JIČÍNSKÝ

7. PARDUBICKÝ

8. BRNĚNSKÝ

9. OLOMOUCKÝ

10. SLEZSKO

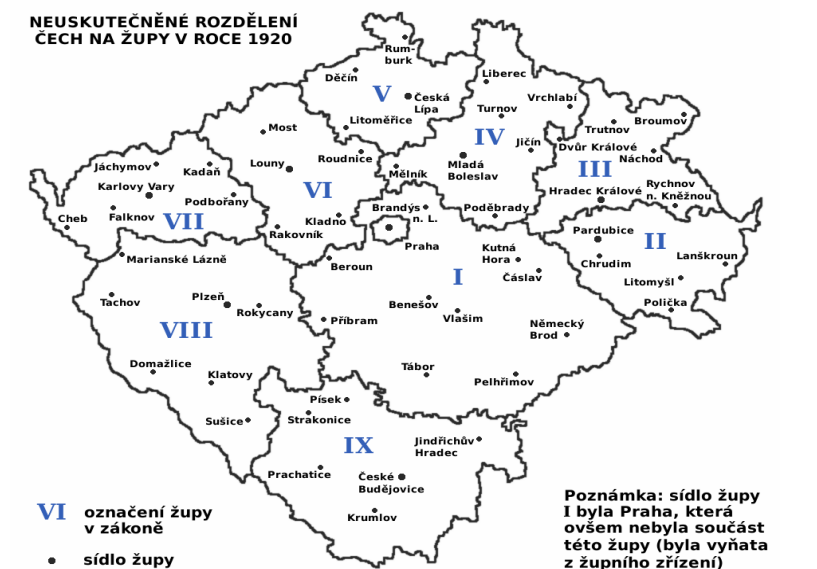
Obr. č. 2: Územněsprávní členění před rokem 1850 -1855

4. etapa: po roce 1918

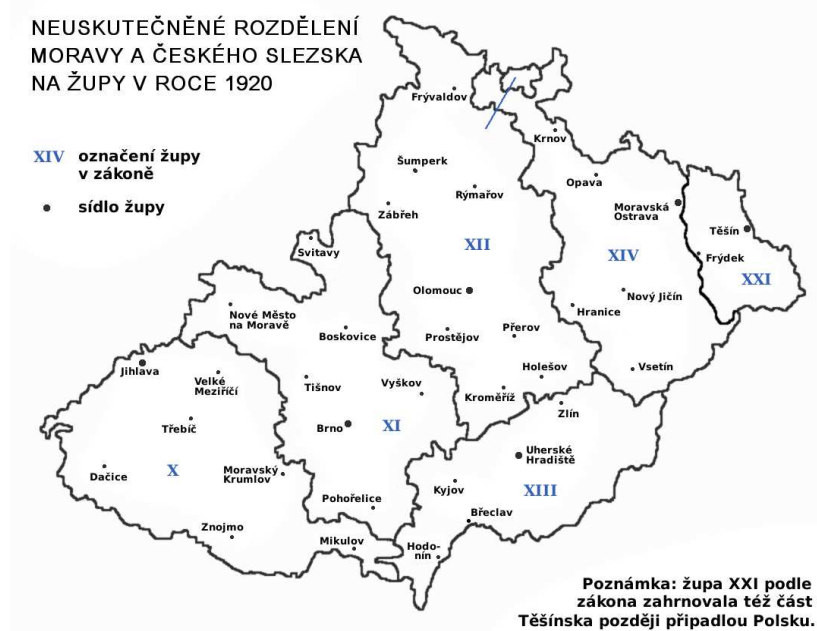
- 1921 – 1928: pokus o zřízení tzv. žup (existovaly pouze na Slovensku)
- 1928: zemské zřízení (země Česká, Moravskoslezská, Slovenská a Podkarpatská Rus)

5. etapa: po roce 1948

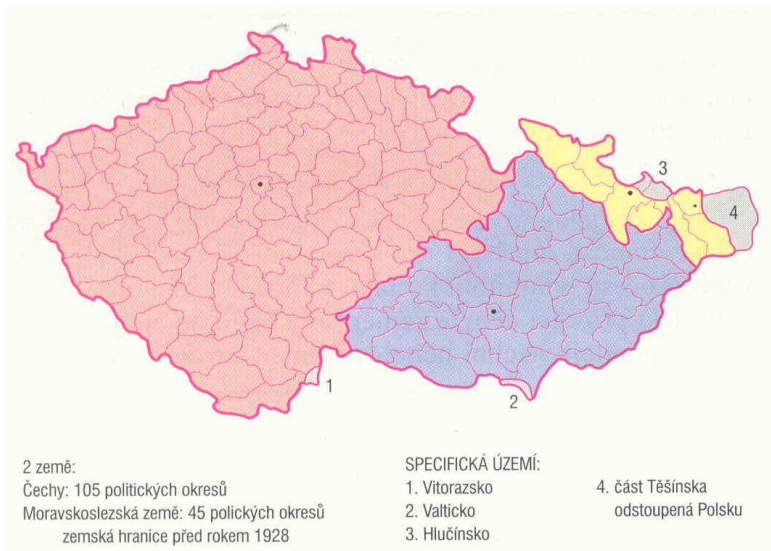
- 1949: zestátnění veřejné správy, obnoveny kraje (13), zrušena tzv. statutární města
- nové okresy – tzv. malé okresy (do jisté míry reflektovaly hranice bývalých soudních okresů)
- 1960: zúžení územně-správního členění na 7 krajů a 76 okresů

Obr. č. 3: Neuskutečněné rozdělení Čech na župy v roce 1920

Obr. č. 4: Neuskutečněné rozdělení Moravy a českého Slezska na župy v roce 1920

Obr. č. 5: Stav územněsprávního členění k roku 1930

Obr. č. 5: Územněsprávní členění mezi roky 1949 – 1960

Obr. č. 6: Územněsprávní členění mezi roky 1960 – 1990

6. etapa: po roce 1989

- principiální rozdělení veřejné správy na státní správu a samosprávu
- obce – základní územně správní celek
- krajské zřízení:
1990: zrušeny KNV
2000: nové kraje
(volby 2000, výkon správy 2001)
- **reforma k 1. 1. 2003** (zákon č. 387/2002 Sb. o změnách krajů)
 - správní obvody obcí II. a III. typu (POÚ a ORP)
 - dosavadní změny průběhu krajských hranic (Tišnovsko, Moravskobersounsko)

Obr. č. 7: Územněsprávní členění 2000

Správní obvody obcí II. a III. typu (POÚ a ORP)

Obecní úřady ORP (tzv. obcí III. stupně)

- mezičlánek přenesené působnosti státní správy mezi krajskými úřady a obecními úřady.
VYHLÁŠKA č 388/2002 Sb. Ministerstva vnitra ze dne 15. srpna 2002 o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností

ORP vykonávají zejména následující agendy přenesené státní působnosti:

- evidence obyvatel,
- vydávání cestovních a osobních dokladů, ŘP, technických průkazů,
- živnostenské oprávnění,
- výplata sociálních dávek, sociálně-právní ochrana dětí;
- péče o staré a zdravotně postižené,
- vodoprávní řízení, odpadové hospodářství a ochrana životního prostředí,
- státní správa na úseku lesů, myslivosti a rybářství
- doprava a silniční hospodářství (evidence motorových vozidel, silniční správní úřad, evidence bodů za přestupky v silničním provozu, dopravní úřad pro městskou autobusovou dopravu a taxislužbu atd.).

POÚ je obecní úřad (tzv. obec II. stupně)

- v rámci přenesené působnosti vykonává na svém území státní správu v rozsahu přiznaném „obcím s pověřeným obecním úřadem“ (výkon státní správy také pro ostatní obce v okolí)

- POÚ rozhoduje v prvním stupni ve správním řízení o právech a právech stanovených povinnostech fyzických a právnických osob, pokud zákon nestanoví jinak.
- Některé z POÚ jsou zároveň i ORP.
- Většina obcí s pověřeným obecním úřadem jsou města, výjimkami jsou například obce Jesenice (okres Praha-západ), Hlubočky, Kamenice (okres Praha-východ), Velká nad Veličkou či Osoblaha či Olbramov

Správní působnost:

- typické jsou matriční úřad a stavební úřad

Změny v administrativním systému po roce 2003

Zákon č. 387/2004 Sb. o změnách hranic krajů a o změně zákona č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, a zákona č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů

2004: novela vyhlášky „O stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností“

- k 1. 7. 2004 nabyla účinnosti vyhláška č. 388/2004 Sb.

Příklady:

Obec s POÚ Fulnek přechází ze SO ORP Nový Jičín do SO ORP Odry

Obec Kunčice pod Ondřejníkem přechází ze SO Frenštát pod Radhoštěm do SO POÚ a ORP Frýdlant nad Ostravicí

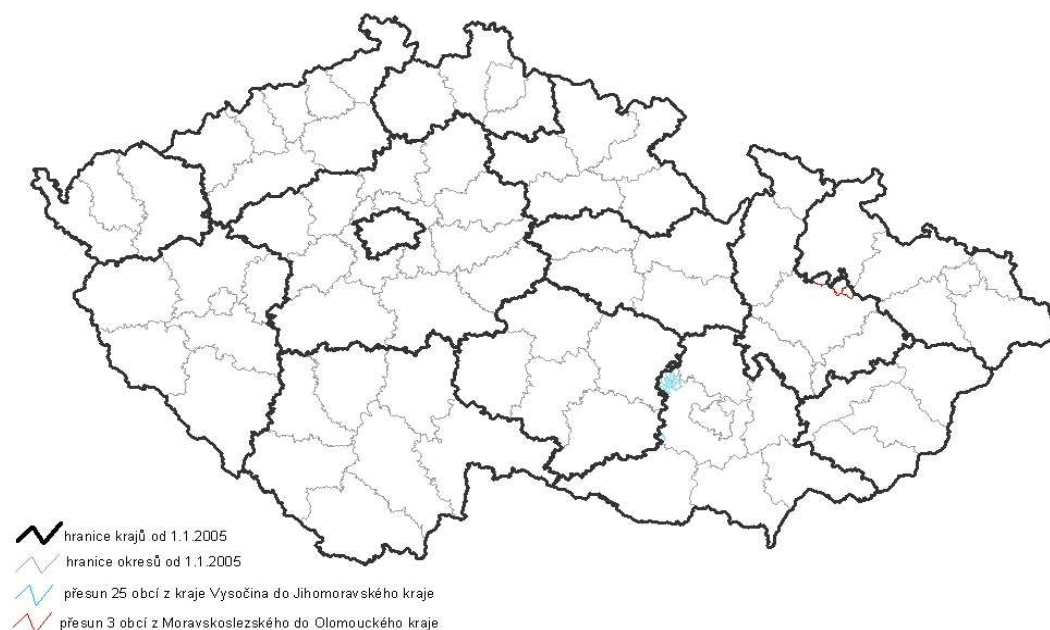
Obec s POÚ Moravský Beroun a obec Norberčany, která spadá do SO POÚ Moravský Beroun, přecházejí ze správního obvodu obce s rozšířenou působností Bruntál v MSK do SO ORP Šternberk v OCK

Obec Huzová přechází ze SO OPÚ a ORP Rýmařov v MSK do SO POÚ a ORP Šternberk v OCK

Obr. č. 8: Obce s rozšířenou působností

Změny v územní struktuře krajů a okresů k 1.1. 2005

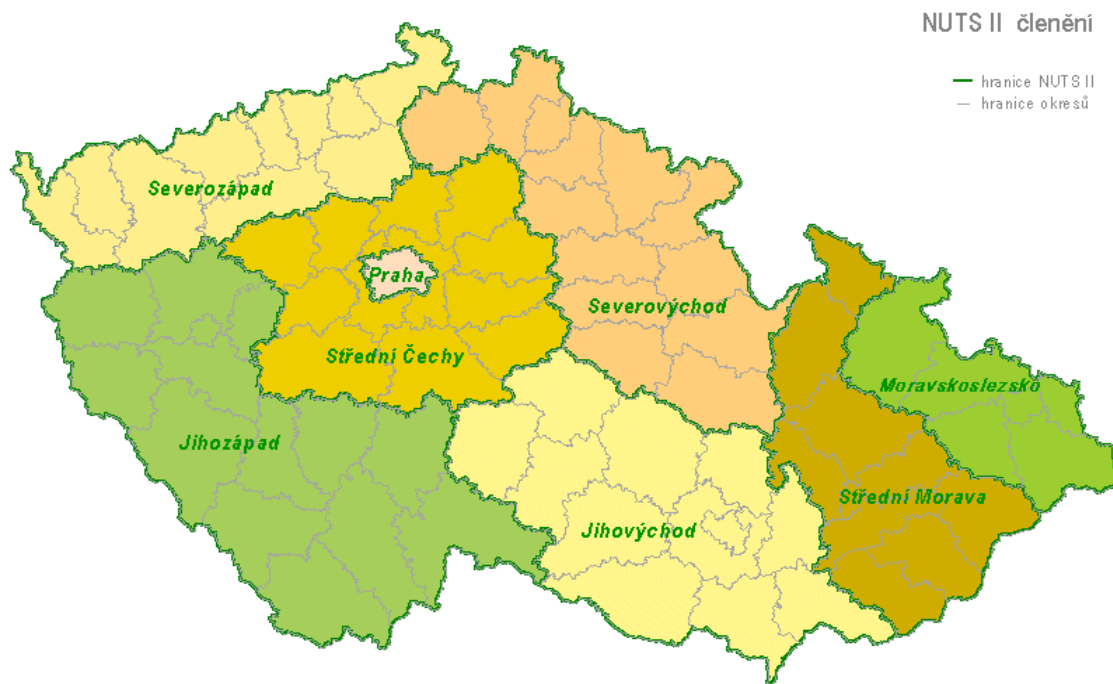
Obr. č. 8: Obce s rozšířenou působností

Administrativní členění a EU - členění NUTS

- NUTS 5 - obce
- NUTS 4 - okresy (76 okresů + Praha)
- NUTS 3 - VÚSC, kraje (13 krajů + Praha)
- NUTS 2 - sdružené kraje (8 jednotek)
- NUTS 1 - sdružené NUTS 2 - území celé ČR

Od 1. 1. 2008:

- NUTS končí na úrovni NUTS 3
- ruší se NUTS 4
 - Klasifikace NUTS (1-3)
 - Klasifikace LAU (1-2)
- LAU 1 = dřívější NUTS 4
- LAU 2 = dřívější NUTS 5

Obr. č. 9: Členění NUTS II